

agnoscere. Sed quemadmodum Aristoteles in Topicis proposuit communes locos, quasi argumentorum sedes & notas, ex quibus omnis argumentatio ad omnem disputationem inveniretur: sic nos peculiare quosdam Theologiæ locos proponimus, tanquam domicilia omnium argumentorum Theologorum, ex quibus Theologi omnes suas argumentationes, sive ad confirmandum, sive ad refellendum inveniant. Quare cum definitio loci Theologici ante oculos ex iis esset, quæ in proœmio dicta sunt, non erat hic nobis accuratius explicanda: sed quod obscurum erat, id statim aggrediendum, & locorum huiusmodi certus definitusque numerus indicandus. Locorum ergo Theologorum elenchum denario nos quidem numero complectimur: non ignari futuros aliquos, qui eosdem hos locos in minorem numerum redigant, alios, qui velint etiam esse maiorem. Sed de enumerationis figura nihil morandum est: modo nullus omnino locus vel superfluus numeretur, vel prætermittatur necessarius.

Primus igitur locus est auctoritas Sacræ Scripturæ: quæ libris Canonicis continetur.

Secundus est auctoritas traditionum Christi, & Apostolorum, quas, quoniam scriptæ non sunt, sed de aure in aurem ad nos pervenerunt, vivæ vocis oracula rectissime dixeris.

Tertius est auctoritas Ecclesiæ Catholicæ.

Quartus auctoritas Conciliorum, præsertim generalium, in quibus Ecclesiæ Catholicæ auctoritas residet.

Quintus, auctoritas Ecclesiæ Romanæ, quæ divino privilegio & est, & vocatur Apostolica.

Sextus est auctoritas sanctorum veterum.

Septimus est auctoritas Theologorum scholasticorum, quibus adjungamus etiam Iuris Pontificii peritos. Nam iuris huius doctrina quasi ex altera parte Scholasticæ Theologiæ respondet.

Octavus ratio naturalis est, quæ per omnes scientias naturali lumine inventas latissime patet.

Nonus est auctoritas Philosophorum qui naturam ducem sequuntur. In quibus sine dubio sunt Cæsarei Iurisperiti, qui veram & ipsi (ut Iureconsultus ait) Philosophiam profitentur.

Pos-

Postremus denique est humanæ auctoritas historiæ, sive per auctores fide dignos scriptæ, sive de gente in gentem traditæ, non superstitione atque aniliter, sed gravi, constantique ratione.

Sunt itaque hi loci decem, in quibus argumenta omnia Theologica delitescent: eo scilicet discrimine in lucem eruenda, ut quæ ex septem prioribus locis eliciantur, propria fere sint ea huius facultatis: quæ vero ex tribus posterioribus, ascriptitia sint, ac velut ex alieno emendicata. Nam cum sint, ut supra dixi, duo genera argumentandi, unum per auctoritatem, alterum per rationem, cumque illud proprium sit Theologi, hoc Philosophi: confugiendum Theologo est ad posterius, si uti ei non licet superiori. Quamquam licet aliquando utrumque simul argumentandi genus adhibere, ut suo postea loco demonstraturi sumus. De prima igitur operis parte, quoniam, ut a principio diximus, longa oratione non egebat, hæcenus dictum sit.

Libri primi finis.

DE LOCIS THEOLOGICIS LIBER SECVNDVS.

In librum secundum de Locis Theologicis.

PROOEMIUM.

Vanquam plures in illa esse sententia video, qui orationis splendore illustrare cogitationes suas nesciat, eum, si scribat, impudenter abuti & scientia, & litteris: ego tamen si Theologus non asferat eloquentiam, tantum abest ut asperner, ut ne flagitem quidem. Nam de rebus obscuris atque ad intelligendum difficilibus dilucide dicere, nec sententiis solum argute, sed verbis etiam ornate, adeo est ope-

76

rosam & arduum, ut iniquus futurus sit, qui voluerit efflagitare. Atque id equidem paucis adhuc video contigisse, ut iidem utroque in genere laborarent, simulque in Theologia controversiis sequerentur & elegans illud dicendi, & hoc argutum disputandi genus. Nos autem quantum in utroque profecerimus, aliorum sit iudicium: utrumque certe sequuti sumus. Flumen enim nobis inanium verborum displicet, quibus sententia deest, nec sententiarum subtilitate capimur, si orationis est siccitas. Ac de sermonis cultu nostra legens suo quisque iudicio libere utatur, nihil enim impedit: in rerum autem earum tractatione, quas his libris multas, & graves, & utiles accurate copioseque disputaturi sumus: magnum, ut videmur, asseremus adiumentum Theologis nostris, ut non modo rudes, sed etiam docti aliquantum fortasse adepturi sint, & ad differendum & ad iudicandum. Nec vero hoc arroganter dictum existimari velim, nam eloquendi scientiam concedens multis: quod est schola proprium, stricim presseque differere, & quasi ad vivum omnia refecare, quoniam in eo studio etatem consumsi, non sum (ni fallor) arrogans, si id iure quodam meo vendicarem. Nec usque adeo ineptus ego sum, ut non verear me in rebus quoque ipsis saepe etiam allucinatum. Sed aliud est nunquam falsum sentire: quod mihi non tribui: aliud res, tum gravissimas, tum difficillimas, via & ratione premere, quod utique assumsi iure, ut mihi videor, at falli possum, condonetur injuria. Etenim qua dixi eo pertinent omnia, non ut rerum mihi scientiam arrogem, quid enim a viro modesto alienius esse potest? sed ut nemo politioris literatura candidatus in scholastica disputatione orationem a me tersam postulet, nedum rhetorum phaleris adornatam. Scholam enim ego placare volo, schola propria verba peculiareque loquendi formas submovere non audeo. Nam & si disputare cupio ornatus quam solent nostri, at non debeo tamen labores duos asserre Theologis, unum in rerum, alterum in verborum intelligentia. Breviter lectoribus ego mea mentis fateor arcanum: qui per me formam in Theologia differendi habiturus est, nolo ut is mea scripta difficulter intelligat, & ad Theologum cognoscendum grammaticum quarat interpretem. Sed de his satis. Jam enim tempus est, ut ea persequamur, quae sunt deinceps explicanda. Quae quidem ut magnum negotium nobis, ita quoque prolixam disputationem exhibebunt. Sed prolixitas utilitate pensabitur. Nihil autem utilius schola Theologorum tradi potest, quam ut discant, quisnam locus ar-

gu-

gumenta firma, & quis contra infirma subministret. Qua re vel maxime Theologia nervi, atque artus pressi, solidique consistunt.

CAPVT PRIMVM.

De Sacrarum Literarum solidissimo firmamento, & quatuor machinis quibus illud impeditur.

AC primus quidem locus sine controversia firmus est divina, eademque gravissima auctoritate. Nam libros sacros & Canonicos appellamus, quos, Spiritu Sancto dictante, sacri auctores exceperunt. Quos igitur tales esse constiterit, eos dubio procul certissimos ac verissimos esse credemus. Quemadmodum Augustinus lib. de Civitate Dei 11. cap. 3. & libr. Confess. cap. 15. & epist. 7. ad Marcellinum, & epist. 19. ad Hieronymum. & lib. 1. de Doct. Christ. cap. 37. & libr. 2. de Baptis. cont. Donat. cap. 3. & in prooemio 3. libr. de Trinit. docet, resumit, inculcat. Ac recte ille quidem. Nisi enim fundamentum hoc fideliter ieceris, quicquid in Theologia superstruxeris, corruet. Corruetque adeo civitas illa Dei, cuius fundamenta in montibus sanctis, & in scripturis principum qui fuerunt in ea. Quarum scripturarum auctor est non homo, sed Deus. Dominus enim narrabit in scripturis populorum, & principum horum qui fuerunt in ea. (1) Dominus itaque huius loci auctoritatem tuetur, tuentur & principes. Turris quippe David est, & mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. (2) Quam omnino rem, quoniam in tertiodecimo libro sumus latius explicaturi, satis hic fuerit breviter attigisse. Verum enimvero turris haec tam alioqui munita, arietibus quatuor concuti solet. Primo, quod homines a Deo aliquando deceptos sacrae ipsae literae prodidere: fieri igitur potest, ut auctores sacri ab Spiritu Sancto fallantur, ita quodcumque ex huiusmodi auctoribus argumentum sumas, incertum erit. Altero, quod

(1) Psalm. 86. (2) Cantic. 4.

quod nondum videtur exploratum, quinam libri sint in canōnem sanctarum Scripturarum referendi: cum ex veteri testamento septem, ex novo totidem a viris & doctis & catholicis reiiciantur. Quocirca si argumentum inde Theologus promat, imbecillum erit, carebitque divina auctoritate. Tertio, quod ut certo constaret quinam essent huiusmodi sacri libri: non tamen adhuc constat, an Latini codices Græcis, Hebraicisque concordent: quapropter argumentatio ex Latino exemplari ducta, infirma erit, cum solius interpretis sensu, intelligentiæque nitatur. Quarto, quod ut perspicuum esset, quodnam exemplar potissimum sequendum sit: tamen an Apostoli, vel Prophetæ in testimoniis, quæ videlicet ex ipsis afferuntur, de spiritu Dei, an de suo loquantur, non perinde certum est: cum auctores sacri nonnulla humano more citra divinam revelationem scribere videantur. Non itaque omnia librorum canonicorum testimonia Dei auctoritatem habent, ut certam fidem facere possint. Nec vero in his argumentis explicandis eam copiam, quam possumus, persequemur: ne hoc uno in loco tota infumatur oratio. Sed quatuor hos arietes, quibus nostræ religionis mœnia nonnulli quaterere, & diruere conantur, quanta maxima brevitare licebit, repellere curabimus. Non enim materiam huc & farraginem multarum rerum conamur invehere: sed formam Theologo disserendi præscribere. Quæ nimirum quo brevior, eo præstabilius erit.

CAPVT II.

Vbi argumenta referuntur suadere volentium, quod Deus fallere aliquando potest.

Prima
contro-
versia.

1. Argu-
ment.

VT autem ab illa controversia ordiamur, quæ licet facillima, tamen caput est cæterarum, prima veniat in medium iuniorum opinio, quæ plerisque notissima est, non omnium quidem, sed paucorum, asserentium, aliquando Deum humano, angelicove ministerio homines fefellisse. Nam quod spiritus veritatis ipse per se quempiam fallat, ne impietatis invidiam subeant, in dubium vocare non audent. Quod vero per

per alium decipere Deus possit, id persuadere se posse arbitrantur. Primum quod Abraham pueris mentitus est, inquit, *Expectate hic*, (3) *ego & puer, postquam adoraverimus, revertemur ad vos.* Et tamen illa erat prophetia divinæ revelationis, ut docet Ambr. (4) lib. 1. de Abraham, cap. 8. in hæc verba: *Prophetavit quod ignorabat: ipse solus disponebat redire, immolato filio, sed Dominus per os eius locutus est. Captiose autem loquebatur cum servulis, ne cognito negotio, aut impediret aliquis, aut gemitu obstreperet, aut fletu.* Homini ergo ministerio, homines Deus fallit. Alterum quoque eiusdem rei argumentum proferunt, quod Iacob patrem suum Isaac mendacio etiam de industria conficto decepit, dicens: *Ego sum primogenitus tuus Esau*, (5) *feci sicut præcepisti mihi, surge, & comedere de venatione mea.* Et paulo post, cum Isaac interrogasset, *Tu es filius meus Esau?* respondit Iacob, *Ego sum.* Mentitus est ergo Iacob: id quod agnovit pater, inquit, venit germanus tuus fraudulenter, &c. At ea omnia Iacob & fecit, & dixit ex divina revelatione, ut Innocentius (6) tradit. Deus igitur per alium decipere potest. Ad hæc Esaias Ezechia, *Cras*, inquit, (7) *morieris, & non vives.* Esaias autem sine dubio suis ipse verbis assentiebatur, nec vero nisi lumine prophetico: agnoscebat enim revelationem illam esse divinam. Lumen ergo prophetiæ causa quandoque prophetæ est ut decipiatur. Non enim tunc temporis mortuus est Ezechias, (8) sed convaluit. Præterea cum Dominus aliquando interrogasset, *Quis decipiet Achab?* egressus spiritus, *ego*, inquit, *decipiam illum.* Cui Dominus, *In quo?* Tum ille. *Ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius.* Et dixit Dominus, *decipies, & prevalebis: egredere, & fac ita.* Subdit vero Michæas. *Nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum, qui hic sunt: & Dominus locutus est contra te malum.* Deus itaque per cacodæmonem ministrum decipit. Id quod August. lib. 83. Quæst. (9) confitetur. Quem-

Tom. I.

B

ad-

(3) Genes. 22. (4) Hoc Ambr. testimonio Grat. 22. q. 2. §. Abraham mendacii culpa liberat Patriarcham. (5) Genes. 27. (6) De Div. cap. Gaudemus. (7) Esai. 38. (8) 3. Reg. 22. (9) Quæst. 53.

admodum enim iudex damnatum percutere, sua persona indignum & nefarium iudicat: eius tamen iussu hoc facit carnis, ita quem Deus per se non falleret, eum fallit, Deo iubente, cacodæmon. Libet namque similitudine eadem, eisdemque pene verbis, quibus Augustinus utitur, huius rei argumentum facere. Item Iudæi, Domino præcipiente, Ægyptios decipere. *Fecerunt enim filii Israel, (10) sicut præceperat Dominus Moysi, & petierunt ab Ægyptiis vasa argentea & aurea: Dominus autem dedit gratiam populo suo coram Ægyptiis, ut commodarent eis, & spoliaverunt Ægyptios.* Deo igitur auctore homo hominem fallit. Nec mirum, si hostem decipi dignum, decipere Deus iubet, quoniam hoc pertinet ad iustitiam & veritatem, ut dignis digna distribuantur: quemadmodum idem Augustinus loco nunc citato argumentatur. Atque hæc testimonia non perinde urgent. Illa difficiliora sunt, quæ, quoniam unius modi sunt ferme, simul commemorabuntur. Primum est illud. *Qui immutat cor principum, (11) & decipit eos: & errare eos facit quasi ebrios.* Secundum illud. *Homo, qui posuerit immunditias in corde suo, (12) & venerit ad prophetam interrogans per eum me: ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum: & propheta, cum erraverit, & locutus fuerit verbum, ego Dominus decepi prophetam illum.* Tertium illud: *Quare errare nos fecisti, (13) Domine, de viis tuis?* Quartum est Apostoli (14) dicentis: *Sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum.* Quintum est etiam eiusdem Apostoli: (15) *Eo quod charitatem veritatis non receperunt, ideo mittet illis Deus operationem erroris.* Quibus testimoniis August. (16) manifeste doceri existimat, Deum in cordibus hominum operari ad inclinandas eorum voluntates in malum, nedum mentes in falsum. Nec ab his ratio aliena est, cum enim error pœna sit, nihil obstat, quominus Deus, qui pœnarum omnium auctor esse a prophetis dicitur, (17) errorem ipse efficiat in eo præsertim,

(10) Exod. 12. (11) Job 12. (12) Ezech. 14. (13) Esai. 63.
(14) Roman. 1. (15) 2. The. 2. (16) De Grat. & lib. arb. cap. 21. (17) Amos 3. Esai. 45.

tim, qui antecedentibus culpis commeruit, ut a iusto iudice in errorem induceretur. *Vita, & mors, inquit, (18) paupertas, & honestas a Deo sunt: sapientia, & disciplina apud eum: error, & tenebra peccatoribus concreata sunt.* Confirmat autem illud vel maxime, quod cuiusque motionis Deus est causa: in ipso enim movemur, (19) & fumus. Errorem itaque, qui hominis errantis motio est, Deus efficere in homine potest, poteritque proinde decipere. Cuius etiam rei argumentum aliud est, quod mendacium non est suapte natura malum. Potest ergo Deus cuiquam præcipere ut mentiat. Illud vero primum ex eo ostenditur, quod Ioseph, (20) mendacium etiam iuramento confirmavit. *Per salutem, inquit, Pharaonis exploratores estis.* Non est autem credendum, quod mendacium iuramento confirmatum vir iustus diceret, nisi divinam haberet revelationem, per quam a mortali peccato excusaretur. Deinde illud etiam probatur ex eo quod Michæas (21) ait. *Vtinam vir essem non habens spiritum, & mendacium potius loquerer.* Non ergo est intrinsecus malum, quod Propheta, Deo instigante, desiderat. Adde huc (22) quod Aristot. 4. Ethicor. lib. mendacium in iactantiam, & ironiam partitur, quæ est divisio propria mendacii, auctore Divo Thoma 2. 2. quæst. 110. art. 2. At usus eius, quæ dissimulatio Latine dici potest, Græce enim εἰρωνία dicitur, frequens in sacris literis est: ut ibi, *Ecce Adam (23) quasi unus ex nobis factus est.* Et alio loco, *Iam saturati estis, (24) iam divites facti estis, sine nobis regnatis.* Et 3. Reg. 22. *Ascende (ait Michæas) & vade prospere, &c.* Si igitur ironia mendacium est, Deus vero per sacros auctores ironice interdum loquitur, non est, ut videtur, cur negemus, Deum posse per alios mentiri. His testimoniis, atque rationibus, opinationem suam suadere poterant Theologi novi, & in sacris literis parum exerciti. Nam quibus ipsi argumentis utuntur, ego data opera fileo: ne qui hunc librum legerint, scholasticis illi auctoribus invidiam consent: vulgique, & im-

(18) Eccles. 11. (19) Act. 17. (20) Genes. 24. (21) Mich. 2.
(22) Cap. 7. (23) Genes. 3. (24) 1. Cor. 4.

peritorum incertiam academiis præferant, cum ea audierint, quæ nonnunquam differuntur a nostris. Sed de his hæcenus. Iam quæstionem ipsam explicemus: divinamque veritatem (quod erit facile) ab eiusmodi adversariis vindicemus. Deum namque deceptorem credere, nefarium, & impium esse, quis non facillime intelligat?

CAPVT III.

Ostendit, Deum, nec per se, nec per alium fallere unquam posse.

EA igitur explicanda quæstione, quoniam brevis esse cupio, illud statim ponendum est, divinæ potentiæ descriptionem esse duplicem. Nam & generalem quamdam intelligimus, quæ, quoniam lege nulla etiam naturali constringitur, a Theologis *absoluta* vocatur: Et aliam huic subiectam, quæ spectat in rerum ordinem præfinitum, ideoque potentiam appellant *ordinatam*. Atque illa superior definiendi solet circa eas res, quas esse non repugnat, quæve non implicent contradictionem; sic enim loquuntur. Quæ autem potentia ordinaria subiecta illi priori quasi generi est, eam definiunt circa ea, quæ esse possunt salva lege, statutisque divinis. Illud etiam ponere debemus, mentiri nihil aliud esse, quam asserere falsum animo fallendi. Sic enim Augustinus, (1) ac Gelasius definirunt. Ex duobus itaque mendacium conflatur, si falsum dicitur, & si eo animo dicitur, ut fallantur audientes. Sed & quis proprie dicatur fallere, explicandum est ante breviter, quo facilius id quod docere volumus, intelligi possit. Non enim qui verum dicit, (2) is proprie fallax existimandus est: licet ille qui audit, ex prava intelligentia veritatis in maximos incurrat errores. Improprie autem res a Deo creatæ dicuntur esse fallaces, (3) dicuntur

(1) *Libr. 1. de Mend. cap. 3. & 4. lib. Item de Mend. cap. 12. 22. quæst. 2. Cap. Beatus.* (2) *Matth. 13.* (3) *Sap. 14.*

cuntur item esse muscipulæ, sed pedibus insipientum. Ecquis igitur alium proprie fallit? Nempe qui falsum asserendo causa alii est ut fallatur. Alioqui si ex alieno errore, & ignorantia fallacem quempiam definimus, ipsa quoque veritas erit nobis fallacissima.

His positis sit prima conclusio. Hæreticum est asserere, 1. Concl. quod Deus de potentia ordinata mentiri possit. *Est enim clusio. Deus verax, (4) omnis homo mendax.* Et rursus: *Si non credimus, (5) ille fidelis permanet, negare seipsum non potest.* Et alio loco tandem: *Non est Deus quasi homo, (6) ut mentiatur.* Atque hæc quidem conclusio adeo est apud omnes certa, ut eam testimoniis etiam apertis confirmasse, supervacaneum fuisse videatur. Quare illa breviter posita, pergamus ad reliquas.

Secunda conclusio est. Qui existimat Deum ex ordinaria 2. Concl. potentia per administrum posse vel mentiri, vel fallere, errat ille in fide turpissime. Nam hæreseos notam huic inure ad ecclesiæ auctoritatem pertinebit. Atque hæc quidem conclusio primum ex eo colligitur, quod eiusdem est præcipere malum, & facere malum: quisque enim eius rei causa est, quæ eo imperante fit. At iuxta fidem catholicam Deus auctor peccati esse non potest, ergo ne mendacii quidem, quod iuxta potentiam ordinariam peccatum est. Non itaque Deo auctore, vel angelus, vel homo quempiam fallit. Deinde, cum Dominus per ministros, vel angelos, vel homines nobis loquitur, ipse se loqui testatur: ut multis locis sacrarum literarum (7) constat. Ita si Dei administri mentirentur, Deum quoque mentiri necesse esset. Quod quam absurdum sit, quis non videt?

Præterea, sic opinantibus non constaret, an Deus nos per Apostolos, & Prophetas fefellerit. Et cum sacris literis Deus ipse per se quidem raro fuerit locutus, per angelos autem, & per homines frequentissime: si his ministris falli

a

(4) *Roman. 3.* (5) *2. Tim. 2.* (6) *Num. 23.* (7) *Exod. 3. Esai. 1. Hier. 1. 2. 3. 4. 5. Luc. 1. Ad Hebr. 1. Vide Hilarium in Ps. 118. in illum versic. Declaratio sermonum tuorum illuminat, &c.*

a Deo possumus, certe sacrarum literarum firmitas corruet. Atque hæc quidem ratio tam magnum apud me momentum habet, ut non dubitem, ab ecclesia catholica errorem hunc hæresis nota damnatum iri, si in consultationem referatur. Quippe qui aut prorsus evertit nostræ fidei fundamenta, aut certe non patitur firma consistere. Porro sacris auctoribus fidem habere non tenebimur, si semel eam opinionem induimus, quod Deus per alios decipere possit. Nec ulla Dei pollicitatio firma erit, nisi quam Deus per se ipse præstiterit. Id quod aperte cum Apostolo pugnat. Nam cum in epistola ad Hebræos (8) in eam promissionem incidisset, quæ Abraham, per angeli haud dubie ministerium, facta est, *volens* (inquit) *Deus ostendere pollicitationis hereditatem consilii sui, interposuit iusiurandum: ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habere- mus, qui confugimus ad tenendam propositam spem: quam sicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam.* Non esset autem tuta, & firma, si huic opinioni credimus. Efficitur itaque Deum nullo modo posse fallere. Nec mihi dicas scriptores sacros iustos, sanctosque fuisse, *spiritu enim sancto inspirante* (9) *locuti sunt sancti Dei homines.* Et rursus: *sicut locutus est* (10) *per os sanctorum, &c.* per huiusmodi autem viros Deum nec velle fallere, nec vero posse: sed per improborum ministerium posse. Primum enim si spiritu Dei (11) inspiratus loquitur etiam impius, Deo verba illa tribuuntur, atque adeo Dei auctoritatem habent. (12) Deinde si Dei, vel consilio, vel præcepto mentitur impius, certe eodem consilio, præcepto-ve mentiri poterit pius. Non igitur Deus potest per alium fallere; id quod secunda conclusione dictum est.

3. Concl. Tertia conclusio. Deus etiam ex absoluta potentia, nec per se, nec per alium mentiri potest. *Cum sit* (inquit August.) (13) *omnipotens, mori non potest, falli non potest, mentiri non potest.* Et rursus idem, *dum de omnipotentia Dei, ait, (14) tam multa*
di-

(8) Hebr. 6. (9) 2. Petr. 1. (10) Luc. 1. (11) Ioann. 11.
(12) Numer. 23. (13) Lib. 1. de Symb. cap. 1. (14) Lib. 22.
de Civit. Dei, cap. 25.

dixerimus, si volunt invenire quod omnipotens non potest, habent prorsus: ego dicam, mentiri non potest. Dominus autem id mihi manifeste videtur confirmare cum ait. *Calum & terra* (15) *transibunt, verba autem mea non transibunt.* Vel concidat ergo omne cælum, omnisque natura, divina tamen veritas consistat necesse est. Præterea & illud Apostoli testimonium, quod ante citatum est, idipsum ostendit. *Est, inquit, Deus verax: omnis autem homo mendax.* Quo loco Paulus non significat quidem omnes homines mentiri, sed eo esse ingenio ut mentiri possint. De natura quippe agit, non de more. Nam reperire liceat viros aliquando, qui vel rationem rectam ducem sequentes, vel Evangelii gratia, legeque adiuti, ac moniti, a mendacio abhorrent, veritatem amplectuntur. Sed quoniam humanitatis ea est imbecillitas, ut veritatem, quam tenet, destituere interdum possit: idcirco scriptura omnem hominem dixit esse mendacem. Ex quo intelligitur, in eo sensu Deum appellari veracem, quod cum divina natura mendacium pugnet. Id quod non modo probabili argumentatione, sed etiam necessaria Theologorum ratione concluditur. Nam quæ contrarietas est mali, & boni, eadem est veri & falsi. Sed primæ bonitati repugnat facere malum, ergo & primæ veritati dicere falsum. Hinc enim illa sunt, *fidelis Dominus in omnibus* (16) *verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.* Et *fidelis Deus, (17) & absque ulla iniquitate.* Tam alienus itaque Deus est a falsitate, quam ab iniquitate: & sicut nec per se, nec per alium iniquitatem facere, ita nec fallere quempiam potest. Quod si quispiam Deo auctore falleretur, iam a fonte veritatis mendacium emanaret. At non solum Evangelista testante, (18) sed natura etiam duce cognovimus, omne mendacium non esse ex veritate. At revera (ut eo unde egressa est referat se oratio) utrumque & malum facere, & falsum dicere cum natura stabili, immobilique pugnat. Inde enim cum Scriptura dixisset, (19) *Non est Deus ut homo, ut mentiatur, e vestigio subdidit: nec ut filius hominis, ut mure-*
tur.

(15) Luc. 21. (16) Psalm. 144. (17) Deuter. 32.
(18) 1. Ioann. 2. (19) Num. 23.

tur. Mendacium quippe mobilis naturæ nota est. Adde huc, quod si per alium Deus decipere homines potest, & per se quoque idem poterit efficere. Cætera siquidem mala, quæ pœnam habent a culpa disiunctam, Deus dare, & per ministros, & sine ministris per se ipse potest. Atque ut semel finiam, si Deus mentiri posset, merito etiam nos formidare poterimus, an fuerit aliquando mentitus. At nullus est, inquit, formidandi locus: cum ex potentia ordinaria constet, Deum non posse mentiri. Belle id quidem: sed cum hoc nisi per revelationem constare nequeat, qui scire possumus, an illa ipsa revelatione Deus potentia sua absoluta fuerit abusus? Ut enim apud Augustinum est, (20) *quomodo credendum est ei, qui putet quandoque esse mentiendum? Nam & forte tunc mentitur, cum precipit ut ei credamus.* Perit ergo, ni ita sit, sacrarum literarum certitudo. Præterquamquod apud Philosophos tam evidens est, Deum non mentiri, quam esse tum optimum, tum sapientissimum, ac proinde nec fallere, nec falli posse. Nihil autem interesse, an per se ipse id efficiat, an per ministros suos. Etenim nec purissima veritas est, cui quoquomodo est vel falsitas, vel fallacia permixta, nec summa intelligitur, qua maiorem aliam cogitamus. Veracior autem is esset, qui nec per se, nec per alium, quam qui per alium fallere posset. Ita divina veritate firmiter posita, & rationum, ac testimoniorum certitudine corroborata, non aliud superest, nisi ut adversariorum argumenta diluamus.

CAPVT IV.

Vbi argumenta cap. secundi diluuntur.

AD primum igitur argumentum non est Theologorum una, & simplex responsio. Sunt enim qui pie graviter-

(20) *Libr. contra Mendac. cap. 4. & 18. Et de Mendac. cap. 8.*

terque contendant, (1) Abraham non esse mentitum. Non enim, ut aiunt, contra id quod mente gerebat locutus est. Quin filium credidit protinus suscitandum: quemadmodum Apostolus (2) videtur in hæc verba tradere. *Fide obtulit Abraham Isaac cum tentaretur, & unigenitum offerebat, in quo suscepit repromissiones: arbitrans, quia & a mortuis suscitare potens est Deus.* Sunt alii contra, (3) quibus ego vehementer assentior, qui admittunt quidem Abraham, ea ratione fuisse mentitum, quod contra mentem dissimulandi causa locutus est: prophetasse autem, quia dixit verum, quod tunc scilicet ignorabat. Id namque Ambrosii verba præ se ferunt. De primo igitur argumento satis dictum est. Deinceps, ut erat propositum, & de reliquis dicamus.

Ad secundum Theologi (4) quidem non ignobiles respondent, utique Iacob mentitum fuisse, sed matre consulente, non Deo revelante. At nos, quibus in animo est sanctorum sensa pro nostra quidem virili tueri, multo aliter respondere debemus. Augustinus siquidem in quæstionibus (5) super Genes. Iacob a mendacio excusat. Adducitque in hoc, quod de illo Scriptura dixit, virum simplicem fuisse, hoc est, non fictum, & sine dolo, ut 70. Interpretes converterunt. Sine dolo igitur erat, qui dolum fecisse videtur. Quapropter *in eo loco*, ut ait, *spirituale mysterium cogimur intelligere.* Et 16. lib. de Civit. Dei, (6) *Quis est, inquit, dolus simplicis, quæ fictio non mentientis nisi profundum mysterium veritatis?* Chrysostomus etiam hom. 6. in epist. ad Coloss. & hom. 53. in Gen. sicut Abraham, & Phinees ab homicidio, ita & Iacob (quoniam Deum illi cooperatum esse credit) a mendacio excusat. Excusant etiam Ambrosius lib. 2. de Iacob, & Vita Beata, c. 2. & 3. Innocentius de Divort. cap. gaudemus. Magist. Sent. 3. d. 38. Gratian. 22. quæst. 2. cap. quæritur. Alexand. Alen. 2. part. q. 139. membr. 6. D. Th. 2. 2. q. 110. art. 3. ad 3. Nec vero au-

Tom. I.

C

dien-

(1) *Gabr. 3. d. 38. sequutus est August. sermone primo de immolatione Isaac. Est hic in numero 71. Idem in serm. 72.* (2) *Ad Heb. 11.* (3) *Adrian. quodlib. 1. lib. 2. ad primum princ.* (4) *Scot. 3. d. 38. Caiet. in Gen.* (5) *Quæst. 74.* (6) *Cap. 37.*